ДА ЛИ ЋЕ КРАЉЕВО ДОБИТИ ДУГО ЧЕКАНИ
СПОМЕНИК СВЕТОМ САВИ?

Светитељ на своме тргу

У сусрет грандиозним српским јубилејима који су у непосредној вези са Краљевом и Жичом – осамстотој годишњици добијања аутокефалности Српске православне цркве и крунисања првог српског средњовековног краља – ово би могао бити начин достојног обележавања. На Тргу Светог Саве, тамо између Духовног центра „Свети владика Николај Велимировић" и Дома Војске, надомак Парка краљева, стојећа фигура Светитеља на постаменту била би оса и стуб јединственог духовног простора. Покретачи иницијативе верују да делотворна подршка неће изостати

Иако је идеја о градњи споменика Светом Сави на тргу који носи његово име промовисана на Данима словенске културе пред крај септембра 2017, званично је потврђена на недавном првом састанку Иницијативног одбора за подизање спомен-знамења у Краљеву. Видело се том приликом да идеја код мислећих људи овога града постоји дуго. Локација за постављање споменика одређена је у тренутку кад је трг између Духовног центра „Свети владика Николај Велимировић" и Дома Војске Србије назван именом Светог Саве. Постало је јасно да би баш овај простор најбоље пристајао знамењу, које је дуг ове средине према Светитељу.

Иницијативни одбор изражава задовољство због чињенице да је прва назнака идеје о градњи изазвала велико интересовање и да је најављена подршка великог броја присталица. Потребно је укључивање што више особа различитог профила, спремних да уложе труд и енергију, што ће бити основа да се тражи подршка локалне самоуправе.

Поред Светог Саве, право да буду знак препознавања краљевског града има свих седам краљева крунисаних у Жичи, у одбору верују и двојица других. Где год да буду постављени, представљали би заједнички именилац краљевског града. Свака од неколико помињаних локација је погодна. Једна је зелена површина кружног тока на почетку пута који води према манастиру Жича, друга централни градски трг и његове зелене површине (са споменицима српским краљевима оријентисаним према Споменику српском ратнику на истоименом тргу), а ништа мање није значајна ни локација у Парку краљева у коме је зграда Духовног центра „Свети владика Николај Велимировић”.

ЗА УТВРЂИВАЊЕ У САМИМА СЕБИ

Деценијама након Другог светског рата на тргу који данас носи име Светог Саве налазио се споменик првом партизанском тенку и био препознатљиво место састанка бројних генерација. Отуд уверење да би место окупљања припадника бројних будућих генерација могао бити баш споменик Светом Сави.

Наредне године навршава се осам векова од стицања аутокефалности Српске православне цркве и то је јединствена прилика да и Краљево на достојан начин обележи јубилеј.

– Ако то не учинимо сада, мислим да нећемо учинити никада – каже председник

Словенског друштва Драган Бунарџић. – А у ово смутно време остваривање оваквог пројекта може много да значи за повратак самима себи, како бисмо сигурније кренули у будућност. После осамстоте годишњице аутокефалности следи осамстогодишњица крунисања првог српског краља Стефана Првовенчаног. Прилика је да се јубилеји достојно обележе са та два споменика.

Аутор идејног решења, вајар Иван Марковић, у први план ставља потребу да естетика споменика буде лишена непотребних интерпретација и да се задржи на ономе што је дефинисано у канонима православне уметности, уз потврду додатног изазова да се транспонује у тродимензионалну форму, што није непознато у историји уметности. Основни циљ је, каже аутор, да се простор Трга Светог Саве оплемени новим садржајем и на нови начин још дуго траје. Реализацијом пројекта, сматра се, Краљево би на још један начин задобило значајно место на културној мапи Балкана и Европе.

За овакав подухват потребна је многострука подршка, нарочито из привреде. Очекује се и благослов Цркве, као и доста добровољних прилога, допринос дијаспоре, специјализованих фондација. Позив за суделовање у пројекту упућен је свима који могу да помогну. (...)

Иван Марковић, аутор идејног решења, каже да је у овој фази тешко говорити о коначним трошковима, али је сигуран да би били мањи од годишњих издатака за забаву у Краљеву. Они мање опрезни верују да би за споменик висине пет и по метара, са уређењем целог простора, требало утрошити између тридесет и четрдесет хиљада евра.

Снимање терена, осмишљавање простора и израда идејног решења одвијали су се у протеклих годину и по. Овакав подухват обавезује, у сваком смислу, па се тако приступало.

Чак и да трг између Храма Свете Тројице и Духовног центра „Свети владика Николај Велимировић” не носи име Светог Саве, сматра се најбољим за постављање споменика српском светитељу, јер се налази наспрам главног улаза у црквену порту. Споменик би био окренут тако да гледа према центру града и Тргу српских ратника, успостављајући визуелну везу између њих.

У ДУХОВНОМ ПРОСТОРУ

– Што се тиче естетике, ту човек не сме да буде сујетан, ни да се расплињава – каже Марковић. – Византијска естетика врло је прочишћена и код ње не постоји ништа неодређено. (...) Основни изазов је како ту прочишћеност превести у тродимензионалну форму. Естетика православне уметности се бави трансцендентним простором који се отвара испред човека, а не затвара се у тачки недогледа. Зато се перспектива отвара испред вас, па је тачка недогледа негде иза, тако да сте унутар духовног простора. Не изображава се смртно тело, већ увек оно васкрсло. Нема превише места за лични рукопис, приступ мора да буде чист и доследан естетици и техници.

Уметничка идеја овде је заснована на искуству са београдског Факултета примењених уметности и транспозицији фреске у рељеф, па у комплетну пластику. (...) Приступ овако значајном пројекту подразумева детаљно проучавање бројних параметара, попут габарита споменика у односу на простор у ком би требало да буде постављен, али и у односу на остале габарите са којима се сучељава. Суштина ове естетике јесте ред, првенствено васељенски.

Детаљи још нису коначно дефинисани, но предвиђено је да укупна висина не буде мања од четири и по метра. Таква, не нарушава околину, а дозвољава скулптури да опстане у простору који није ни затворен ни отворен. (...) Висина фигуре Светог Саве између 220 и 250 центиметара одређена је односом према постаменту и применом принципа златне пропорције.

Фигура Светог Саве изведена је из фреске у Милешеви, која се сматра историјски најверодостојнијом. Марковић сматра да би било погрешно удаљавати се од тако значајног документа. Иако је приказана цела фигура свеца, у јавности је познатији портретни део фреске. Урађена је према строгим правилима, која потврђују да се може конструисати шестаром и лењиром. Све се чини кристално јасним, али и даље је велики изазов бити доследан чистоти оновремене естетике. Пропорције фигуре изведене су директно из људских пропорција и представљају класично решење.

Планирано је да фигура буде изливена у бронзи. За постамент је одабран светли гранит, са довољном количином кварца, отпоран на хабање и различите метеоролошке утицаје. Цео процес вајања и израде би могао да потраје и целу годину.

Оптимизам да би статуа Светог Саве до планираног рока могла да буде постављена у Краљеву, испред улаза у црквену порту, заснива се на најави многих да ће се укључити у подухват. Постоје наговештаји о спремности и локалне власти на то. Да ли ће бити тако – могло би да буде познато врло брзо. **<**

Т. Радовановић

(Извор: *Краљевачки магазин, Словенски весник* . Опрема и обрада: „Нација")

Објављено: недеља, 11. фебруар 2018, 20:08h